

och den folkliga kulturen” och knyter an till Peter Burkes välkända resonemang i frågan. Men här är Lamberg ute på farlig mark, och det vet han om. För 1300-talet och huvuddelen av 1400-talet är det ytterst svårt, erkänner han, att upptäcka och konkret belägga denna socio-kulturella differentiering. Bristen på källor omöjliggör en analys av exempelvis demografisk sammansättning under fastlagsupptåg före sent 1400-tal, och Lamberg väljer att låta frågan förbli öppen. Dock hävdar han att tecknen starkt tyder på att det malmöitiska högborgerskapet var jämförelsevis tidigt ute i sitt markerade avståndstagande från folkliga sedvänjor. Just i Malmö började även fastigheter användas för att uttrycka social status och sociala ambitioner tidigare än i de andra undersökta städerna.

Allt som allt är Marko Lamberg's avhandling att betrakta som ett gott, gediget hantverk, komplett med utförlig dokumentation och med lagom försiktiga slutsatser. Läggs därtill att det är en vacker bok med rikhaltigt bildmaterial och värdefulla bilagor. *Dannemännen i stadens råd* tillhör de nordiska avhandlingar som framtida forskare svårligen kommer runt om de önskar forska vidare om epokens allmänna historia eller om nordiska socialgruppers formering i övergången från medeltid till tidigmodern tid.

Dick Harrison, Lund

Elisabeth Reuterswärd: *Ett massmedium för folket. Studier i de allmänna kungörelsernas funktion i 1700-talets samhälle*. Studio Historica Lundensia, 2, Lund, 2001. 330 s., ill. English summary. ISBN 91-628-4906-9.

De allmänna kungörelserna har utan tvivel försumrats både som fenomen och som källa. Vår kunskap om överhetens spridning av information bland folket under 1700-talet är blygsam. Nu föreligger emellertid en avhandling som beskriver och analyserar både själva kungörelsesystemet i sig och den information detta förmedlade.

Studien koncentreras till tiden 1740 till 1790, och rumsligt rör det sig huvudsakligen om några församlingar i Skåne. Undersökningen har likafullt given bäring på hela nationen, då kungörelserna utgjorde ett nationellt system med nationella regelverk och rutiner. En kategori kungörelser, de från Kungl. Maj:t och de centrala ämbetsverken, var givetvis också desamma över hela riket, till skillnad från länskungörelserna och de lokala kungörelserna.

Genom hela avhandlingen följs två teman. Dels gäller det kungörelserna i egenskap av informations-system. Hur kungörelsesystemet uppstod, hur det reglerades, hur det i praktiken verkställdes. Dels handlar det om kungörelsesystemet som ett uttryck för statsmaktens presentation och legitimering av sig själv, om den bild av överheten kungörelserna ville förmedla.

Den information som spreds via kungörelserna var synnerligen omfattande, och informationsmängden ökade över tid. Notabelt är också att lejonparten av kungörelserna, mellan 60 och 80 procent beroende på hur man räknar, utfärdades regionalt. Kungörelsernas huvudsakligaste funktion var att legitimera statsmaktens befallningar. Lagar och förordningar ansågs inte ha trätt i kraft i en församling förrän de blivit kungjorda där; en ordning som ändrades först 1894. Allmogen förefaller ha lyssnat lyhört. Reuterswärd visar på sådana fall där man vägrade att lyda kungjorda befallningar som stred mot vad som tidigare kungjorts.

Kungörelsesystemet fyllde en inte mindre funktion för att få lagar och förordningar verkställda. Den offentliga sektorns utbyggnad från och med senare delen av 1800-talet gjorde denna funktion överflödig. Överheten framställde sig givetvis som beskyddande. Inte minst understryker Reuterswärd hur föreställningen att riket styrdes av lag och inte av överhetligt godtycke inskräptes. Naturligtvis fungerade kungörelserna även kontrollerande. Överheten markerade sin förmåga att straffa. Men kontrollen var inte ensidig. Allmogen värnade kungörelsesystemet då man menade sig ha ett behov av information för att kunna försvara sina rättigheter. Överhet och allmoge hade därtill ett gemensamt intresse av att kontrollera överhetens egna hantlangare, t.ex. lägre tjänstemän. Tydligt framträder även i kungörelserna den förhandlingskultur och överhetens uppenbara beroende av åtminstone ett visst mått av samtycke från folket, som bl.a. Peter Aronsson och Eva Österberg lyft fram. Reuterswärd iakttar även de lokala och regionala kungörelsernas betydelse i den lokala och regionala ekonomin. Genom kungörelserna salufördes fastigheter, djur och lösöre.

Elisabeth Reuterswärd's avhandling fyller en väsentlig lucka. Så behöver exempelvis presshistorikerna inte längre förundras, i alla fall inte lika mycket, över den påfallande bristen på inrikesnyheter i 1700-talets och det tidiga 1800-talets tidningar.

Patrik Lundell, Lund